

قربانیان خشونت خانگی به مشاوره حقوقی نیاز دارند

Photo: Gajus/Bigstockphoto.com

موسی برزین - پژوهشگر حقوقی

مراجعه به دادگاه و طرح دعوی و پیگیری پرونده یا دفاع و به طور کلی هر اقدام قضایی امری است که نیازمند اطلاعات حقوقی است. پیچیده بودن قوانین و فقدان رویه واحد قضایی در محاکم دادگستری، نیاز به داشتن اطلاعات حقوقی را بیشتر می‌کند. پرونده‌های مربوط به خشونت خانگی نیز از این قاعده مستثنی نیست. از آنجا که در حقوق ایران تدابیر کافی برای برخورد با خشونت خانگی پیش‌بینی نشده است، و در برخی موارد خشونت‌گر می‌تواند با توسل به قوانین ناکارآمد و ناقص از زیر بار رفتار خشونت‌آمیز خود شانه خالی کند، ضروری است برای طرح دعوی نسبت به خشونت خانگی از اطلاعات و دانش لازم حقوقی برخوردار بود.

در حقوق ایران قوانین و مقرراتی وجود دارند که به نوعی امکان اعمال خشونت علیه زنان در خانواده را فراهم می‌کنند. از طرف دیگر رویه قضائی حاکم بر دادگاه‌های ایران به نوعی است که در دعاوی خانوادگی سختگیری کرده و در مواردی که زن خواهان طلاق است موانع و محدودیت‌هایی ایجاد می‌کند.

میزان تماس‌ها با **مرکز مشاوره خانه امن** نشان می‌دهد که بسیاری از قربانیان خشونت خانگی از اینکه چگونه در دادگستری اقدام به طرح دعوی کنند و چگونه در برابر مرتکب خشونت خانگی دفاع حقوقی کنند، اطلاعات مناسبی ندارند.

در سیستم رسانه‌ای در ایران نیز برنامه‌های آموزشی در این مورد وجود ندارد. قوه قضائیه نیز در ارائه مشاوره به قربانیان خشونت خانگی اقدامات کافی و لازم را انجام نداده است. به عبارتی فقدان قوانین مستحکم و روشن از یک طرف و نبود سازو کارهای مشاوره‌ای از طرف دیگر، قربانیان خشونت خانگی را از پیگیری قضایی مساله ناامید می‌کند.

تجربه مشاوره حقوقی خانه امن

تعداد قابل توجهی از قربانیان خشونت خانگی که با مرکز مشاوره خانه امن تماس می‌گیرند از اینکه نتوانند در دادگستری اقامه دعوی کنند نگران هستند. این قربانیان پیچیده بودن فرآیند دادرسی، و نداشتن اطلاعات حقوقی را دلیلی برای عدم مراجعه به دادگاه می‌دانند. از آنجا که استفاده از وکیل دادگستری نیز متضمن صرف هزینه است، معمولاً قربانیان خشونت خانگی به دنبال وکیل نمی‌روند. بیشتر قربانیان خشونت خانگی به دلیل عدم استقلال مالی و نداشتن درآمد توان اخذ وکیل را ندارند.

از همین رو ضروری است ساز و کاری پیش‌بینی شود که اولاً قربانیان خشونت خانگی بتوانند به راحتی و به صورت رایگان به مشاوره حقوقی دسترسی داشته باشند و در مرحله بعد در صورت ضرورت بتوانند از خدمات وکیل معاضدتی بهره‌مند شوند. گرچه در دادگستری‌ها و کانونهای وکلا واحد مشاوره حقوقی وجود دارد و تعدادی از وکلا به صورت رایگان مشاوره می‌دهند. اما، با توجه به کثرت مراجعه کنندگان و کمبود مشاوره دهندگان، در عمل تا حد قابل توجهی قربانیان خشونت خانگی نمی‌توانند از این مشاوره‌ها بهره‌مند شوند. ضروری است قوه قضائیه اهتمام ویژه‌ای به این مساله نموده و با همکاری کانون‌های وکلا مراکز مشاوره ویژه‌ای برای اراده خدمات حقوقی به قربانیان خشونت خانگی ایجاد کند. همچنین لازم است در صورت ضرورت نسبت به تعیین وکیل معاضدتی اقدامات لازم انجام شود.

وکیل معاضدتی: راهکاری که در عمل وجود ندارد

هم اکنون در حقوق ایران تدابیری برای استفاده از وکیل معاضدتی در مواردی که فرد فاقد تمکن مالی است و حضور وکیل ضرورت داشته باشد پیش‌بینی شده است. ماده 347 قانون آیین دادرسی کیفری: « متهم می‌تواند تا پایان اولین جلسه رسیدگی از دادگاه تقاضا کند وکیلی برای او تعیین شود. دادگاه در صورت احراز عدم تمکن متقاضی، از بین وکلای حوزه قضائی و در صورت عدم امکان از نزدیکترین حوزه قضائی، برای متهم، وکیل تعیین مینماید. در صورتی که وکیل درخواست حق‌الوکاله کند، دادگاه حق‌الوکاله او را متناسب با اقدامات انجام شده، تعیین می‌کند که در هر حال میزان حق‌الوکاله نباید از تعرفه قانونی تجاوز کند. حق‌الوکاله از محل اعتبارات قوه قضائیه پرداخت میشود. تبصره - هرگاه دادگاه حضور و دفاع وکیل را برای شخص بزه‌دیده فاقد تمکن مالی ضروری بداند، طبق مفاد این ماده اقدام می‌کند. «همچنین قسمت دوم ماده 5 قانون حمایت خانواده مصوب 1392 نیز بیان داشته است که در صورت ضرورت حضور وکیل و عدم تمکن مالی، دادگاه برای فرد وکیل معاضدتی تعیین می‌کند.

با وجود چنین مقرراتی در قوانین ایران، در عمل وکیل معاضدتی برای قربانیان خشونت خانگی تعیین نمی‌شود. در حقوق ایران حضور وکیل در برخی جرایم سنگین از جمله قتل الزامی است اما در بسیاری از جرایم و همچنین دعاوی مدنی حضور وکیل الزامی نیست.

اکثریت قریب به اتفاق پرونده‌های خشونت خانگی از مواردی است که قانوناً حضور وکیل در آنها الزامی نیست. از طرف دیگر با توجه به این که قضات و سیستم قضایی ایران معمولاً تمایلی به حضور وکیل در پرونده‌ها را ندارد و از طرف دیگر انتخاب وکیل معاضدتی مستلزم انجام نامه نگاری و بعضاً هزینه است، از انتخاب وکیل معاضدتی توسط دادگاه‌ها در عمل اجتناب می‌شود.

ممنوعیت حضور وکیل در دعاوی مربوط به طلاق؟

به تازگی یکی از مقامات قوه قضائیه در مصاحبه با خبرنگاری **تسним** از احتمال ممنوعیت ورود وکلا در دعاوی طلاق سخن گفته است. این مقام قضایی گفته: برخی وکلا زوجین را به طلاق تشویق می‌کنند. به عبارتی عدم الزام قانونی حضور وکیل در دعاوی خشونت خانگی و فقدان اراده و تمایل سیستم قضایی برای ورود وکلا به پرونده‌های قضایی در عمل مواد مذکور را بلااثر کرده است. حال با این وصف قربانیان خشونت خانگی که معمولاً زنان یا کودکانی هستند که استقلال مالی ندارند، نمی‌توانند نسبت به اخذ وکیل و با دانش و اطلاعات کافی نسبت به طرح دعوی یا دفاع حقوقی از خود اقدام کنند.

از طرف دیگر از آنجا که قوه قضائیه در پرداخت حق الوکاله وکلای معاضدتی سهل‌انگاری کرده و میزان حق الوکاله در موارد نادری که پرداخت می‌شود بسیار ناچیز است، در بیشتر موارد وکیل معاضدتی آنگونه که لازم است پیگیر پرونده نمی‌شود. در برخی موارد مشاهده شده است که قربانی خشونت خانگی به دلیل عدم اطلاع از مسائل حقوقی نه تنها اینکه در پرونده موفق نشده است بلکه رای به نفع مرتکب خشونت خانگی صادر شده است.

برخی قربانیان خشونت خانگی پس از مراجعه به دادگستری به دلیل سختی پیگیری پرونده از ادامه کار دلسرد می‌شوند و پرونده را پیگیری نمی‌کنند. بدون شک قربانی خشونگی اگر خود اطلاعات حقوقی لازم را نداشته و نتواند از خدمات وکیل استفاده کند، نمی‌تواند به نتیجه مطلوب دست پیدا کند. از این رو ضروری است مقرراتی تنظیم شوند که قربانیان خشونت خانگی بتوانند به صورت رایگان از خدمات وکلا بهره‌مند شوند. حضور وکیل در مقام دفاع از قربانی خشونت خانگی می‌تواند از انحراف مسیر پرونده جلوگیری کرده و در سریع‌ترین زمان ممکن حقوق قربانی را تامین کند.

پاسخ‌های وکیل خانه امن به پرسش‌های حقوقی را **بخوانید** و یا با خط مشاوره حقوقی خانه امن تماس **بگیرید**.